

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE DIN EPOCA BRONZULUI ÎN GORJ

Gheorghe Calotoiu

Abstract

*Archeological research from the Bronze Age in the Gorj county
The study consists of the archeological research (systematic or
accidental) from the Bronze Age in the Gorj county.*

*We discovered a tumular necropola at Vârtopu-Ciuperceni with
14 tombs. The funerary rite was the cremation and the necropola
belouged the Early Bronze Age.*

*The rite used here was mixed and consisted in the placind of the
offering pottery around the cremation from the incineration issue.
Sometimes, the offering vessels were put on stone in side a issue.*

*The research from Vârtopu-Ciuperceni reprezents an episode of
the evolution of the human society from those times until the end of
the Early Bronze Age.*

*The research from Coplea- Plopşoru showed a settlement from
the Middelle Bronze Age (Verbicioara culture IIIrd phase) in
Vierşani – Jupâneşti and Roşia de Amaradia from the Late Bronze
Age (Verbicioara culture IVth phase).*

*This material also present the bronze objects found during the
research inside the Gorj county.*

Epoca bronzului este reprezentată în Gorj prin cercetări arheologice sistematice sau descoperiri arheologice întâmplătoare, specifice culturilor Glina şi Verbicioara.

Descoperiri arheologice, de tip Glina, putem menţiona la Gornăcelu-Schela (câteva fragmente ceramice), Băleşti „Linia a doua” la nord-vest de şcoala gimnazială din localitate şi mai recent cercetările de suprafaţă de la „Capul Dealului”, Seaca - Logreşti, unde pe o suprafaţă de aproximativ 2 ha au fost găsite fragmente ceramice specifice culturilor Glina şi Verbicioara.

În acelaşi areal cultural, ce se încadrează în perioada bronzului timpuriu

faza finală cercetările arheologice sistematice de la Vârtoapele – Vârtopu – Ciuperceni (unde au fost cercetate 14 movile cu morminte de incinerare specifice culturii Glina – faza finală).

Cultura Verbicioara în bazinul mijlociu al Jiului și zonele limitrofe cuprinde așezări preistorice, cum sunt cele cercetate sistematic la Ceplea Plopșoru (Verbicioara faza III), Vierșani – Jupânești (Verbicioara faza IV), Roșia de Amaradia (Verbicioara faza IV), unde au fost descoperite locuințe de suprafață sau de tip bordei cu un bogat inventar ceramic, topoare de piatră, silex sau descoperiri întâmplătoare, iar în unele situații s-au făcut de-a lungul anilor sondaje arheologice. Astfel, în punctul „Câmpul lui Bâcu” din Teleștiul de Sus comuna Telești, Polovragi și Baia de Fier, au fost executate sondaje arheologice. Descoperirile de tip Verbicioara mai putem menționa: depozitul de bronzuri de la Drăguțești (seceri și culturi), topoare de tip *Dumbrăvioara*, de la Bolboși, de tip *Izvoarele* de la Peștișani și Andreești, un topor de tip celt de la Vierșani Jupânești, 5 topoare tip celt descoperite la Socu – Bărbățești ș.a.

Prelucrarea metalului este atestată în cultura Verbicioara de existența a 3 tipare pentru turnat culturi descoperite la Logrești – Moșteni. O spadă atribuită purtătorilor culturii Verbicioara; este sabia cu limba la mâner de tip Ruetligen descoperită la Grui comuna Mușetești.

Așezările culturii Verbicioara sunt situate pe toate formele de relief, în fazele III – IV, fiind populate tot mai mult dealurile și zonele montane - Ceplea Plopșoru, Vierșani Jupânești, Roșia de Amaradia, Seaca Logrești, Teleștii de Sus, Polovragi, Baia de Fier, Călugăreni – Padeș - etc.

Principalul element care definește și caracterizează cultura Verbicioara este ceramica. Bogăția materialului arheologic pentru fiecare așezare preistorică ne dă posibilitatea să urmărim ceea ce se petrece în epoca bronzului în zona bazinului mijlociu al Jiului și a zonelor limitrofe. În toate fazele culturii Verbicioara, ca de altfel și în cultura Glina, ceramica se poate împărți în trei categorii: grosieră, semifină și fină.

În perioada 2000-2006, Muzeul Județean Gorj a desfășurat cercetări arheologice sistematice, coordonate de Gheorghe Calotoiu în necropola tumulară din perioada timpurie a bronzului în satul Vârtopu, comuna Ciuperceni, jud. Gorj. Necropola se compune din 14 movile care se află pe un platou între dealuri în punctul „Vârtoapele”, la nord-vest de satul Vârtopu, la 3 km nord vest de dealul Bujorăscu. Aceste movile au dimensiuni medii, iar necropola se compune din morminte de incinerare, care se încadrează cronologic la sfârșitul epocii bronzului timpuriu (Glina, faza finală). (Planșa I).

Ritul funerar folosit în necropolă este în exclusivitate incinerarea. Ritualul constatat este divers, în cele mai multe cazuri vasele de ofrandă au fost depuse în jurul cremației aduse de la rugul funerar, din afara necropolei. În unele cazuri vasele de ofrandă au fost puse pe postamente de piatră sau în interiorul unui ring

de bolovani de râu.

Ca variantă de ritual în cazul tumulului 5 pe un postament de bolovan de râu sub forma unui patruleter cu dimensiunile de 1,93 x 0,58 m au fost depuse vase de ofrandă. Acest postament din pietre, ca structură era format dintr-un singur rând de bolovani de râu, care avea cinci şiruri de pietre mari dispuse nord-sud. La capătul dinspre sud-est al postamentului au fost depuse într-un vas fragmentar oase calcinate, cărbuni şi cenuşă. (Planşa II).

În cazul tumulului 1 vasele erau aşezate în partea centrală cu gura în sus, iar cele de margine aveau o poziţie oblică fiind uşor aplecate spre cele din mijloc. La 10 cm de aceste vase au fost descoperite oase mici calcinate, cărbune şi cenuşă.

În situaţia tumulului 7, în poziţie centrală, au fost descoperite două vase fragmentare, unul mai mare cu gura în jos iar la 20 cm un alt vas mai mic fragmentar de formă tronconică. La 15 cm nord de aceste vase a fost găsit un vas fragmentar aşezat cu gura în sus. În apropierea acestor vase fragmentare pe o suprafaţă de 0,20 x 0,35 m au fost descoperite bucăţi mici de cărbune şi oase calcinate aduse de la rugul funerar. Ca variantă de ritual în tumulul 9 întâlnim situaţia următoare: într-un castron mare cu găuri butoni pe marginea interioară a fost găsită o cănuţă spartă ritual, cu oase calcinate şi cărbuni. Aceeaşi variantă de ritual a fost întâlnită şi în tumulul 8, unde într-un vas mare de tip castron cu apucători laterale sub formă de „urechiuşe” a fost pusă o cană, ce are ca ornamente grupe de cate trei proeminenţe dispuse pe diametrul maxim al corpului vasului alături de care au fost descoperite oase incinerate şi cărbuni.

În toate aceste morminte remarcăm faptul că majoritatea vaselor prezintă urme de arsură secundară, fapt ce ne dovedeşte că acestea au ars la un rug funerar în afara necropolei, împreună cu osemintele umane.

Inventarul funerar al necropolei de la Vârtopu Ciuperceni cuprinde vase cu corpul bombat, în stare fragmentară şi gâtul prevăzut cu două toarte. Analogii întâlnim la Bucureşti - Roşu¹, Greci², Văcăreşti³ şi Odaia Turcului⁴.

Vase bitronconice de tip amforă, în ariă culturii Glina asemănătoare celor de la Vârtopu Ciuperceni se găsesc la Branef⁵, Călugăreni - Padeş⁶, Govora sat -

1 M. Constantiniu şi P. Panait, *O aşezare din epoca bronzului la Roşu*, CAB, I, p.301

2 A. Ulanici şi G. Trohani, *Săpăturile de la Greci, comuna Grădiştea, jud. Ilfov*, CA, I, 1955, p.77, fig.5/3; 6/1; pl. 1/3; A. Ulanici, *Noi cercetări arheologice la Greci, jud. Ilfov*, CA, III, 1979, p.9-26, fig.5/6; 5/8,9.

3 E. Tudor, *Săpături de salvare din comuna Văcăreşti, jud. Dâmboviţa*, Scripta Valachica, Târgovişte, 1971, p. 93 – 107; fig.6/1-3, 7, 10.

4 Idem, *Săpăturile arheologice de la Odaia Turcului(jud. Dâmboviţa)*, MCA, Braşov, 1983, p. 108-111.

5 A. Ulanici, *Săpăturile arheologice de la Branef, jud. Olt*, CA, 1975, p.45

6 I. Chicideanu, P. Gherghe, *Săpăturile arheologice de la Călugăreni, (jud. Gorj)*, MCA, Braşov, 1983, p.103-107, fig.2/10

Runcuri⁷, Drăgănești - Olt⁸. (Pl. III).

În necropola de la Vârtopu – Ciuperceni au fost descoperite câni cu corpul globular, gâtul cilindric, buza dreaptă ușor răsfrântă spre exterior cu toarta în bandă ce pornește aproape de gură sau în unele situații din buza vasului. (Pl. IV).

Asemănări cu acestea întâlnim la București - Glina⁹, Crivăț¹⁰, Greci¹¹, Căscioarele - Cătălui¹², Odaia Turcului¹³, Zlatna¹⁴.

Pe vasele bitronconice de tip sac, amforete sau câni, s-au descoperit proeminente care au un rol decorativ, fiind de dimensiuni mici, dispuse pe pânțele vaselor. (Pl.V/1). Analogii întâlnim la Govora sat¹⁵ și Morărești¹⁶.

Pe unele dintre vase au fost descoperite câte două proeminente mici conice. Asemănări întâlnim la Văcărești¹⁷, Odaia Turcului¹⁸ și Varlaam¹⁹.

Inventarul ceramic funerar descoperit în necropola de la Vârtopu Ciuperceni are analogii cu formele ceramice (vasele) și în ornamentele – câte doi sau trei butoni, torți tubulare sau în bandă, cu descoperirile de la Govora sat - Runcuri²⁰, Cetățuia – Rm - Vâlcea²¹ (vas decorat cu doi butoni) sau vase cu ornamente sub formă de potcoavă pe pântec cum sunt descoperirile de la Crivăț²²,

7 Gh. I. Petre – Govora, *O preistorie a sud-vestului Olteniei*, Rm-Vâlcea, 1995, p.23

8 M. Nica, C. Șchuster, T. Zorzolui, *Cercetările arheologice din Tell-ul gumelnițean – sălcușean de la Drăgănești Olt, punctul „Corboaica” – campania din anii 1993-1994*, Cercetări arheologice în aria nord-tracă, I, 1995, p.9-45, fig.20/3; 4/1.

9 P. Roman, *Die Glina – Kultur*, PZ, 51, 1, p.26 -42; I.Nestor, *Fouilles de Glina*, Dacia III-IV, 1933, p.226 – 252, fig.8/6.

10 D. Berciu, *Rezultatele primelor săpături de la Crivăț (1965 r.Oltenia)*, SCIV, 17, 1966, 3, p.529-535, fig.8/6.

11 A. Ulanici, G. Trohani, *Săpăturile de la Greci, com. Grădiștea, jud. Ilfov*, CA, 1, 1975, p.77-100, fig.5,6

12 D.B. Nanu, *Cercetările arheologice de la Căscioarele, Cătălui, jud. Călărași*, Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, 5-7, p.37-54, fig.7/1

13 E. Tudor, *op.cit.*, MCA, 1983, p.108-111; idem, *Neue Angaben zur fruhen Bronzezeit in Sudrumanie*, Dacia, NS, XXVI, 1982, 1-2, p.59-75, fig.4/7.

14 H. Ciugudean, *Epoca timpurie a bronzului, în centrul și sud-vestul Transilvaniei*, București, 1996, Bibliotheca Thracologica, XIII, p.104, fig.64/1,2.

15 P. Roman, *Cercetările arheologice de la Govora sat- Runcuri*, 1977, SCIVA, 36, 1977, 4, 279-297, fig.6/12.

16 C. Schuster, M.Nica, *Săpăturile de salvare de la Morărești, jud. Dolj*, 1993, Cercetările arheologice în aria nord-tracă, 1, 1, p.114-122.

17 E. Tudor, *Op. Cit.*, p.93-107, fig.1/4; idem, Dacia N.S XXVI, 1-2, p. 59-75, fig.5/6.

18 P. Roman, *Perioada timpurie a epocii bronzului „tracic” în Oltenia în Thraco-Dacica*, VI, 1985, 1-2, p. 116-122, fig.1/2.

19 C. Schuster, *Cercetările arheologice în așezarea culturii Glina de la Varlaam, jud. Giurgiu*, Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, Călărași, XIII – XV, p. 53-63, fig.3/m,o; 5/c,e.

20 E. Tudor, *op. Cit.*, MCA, Brașov, 1981, p.108-109

21 P. Roman, *Die Glina – Kultur*, PZ, 51, 1, p.26; idem, *op.cit.*, Thraco-Dacica, VI, 1985, 1-2, p.116, fig.6/12.

22 D. Berciu, *op.cit.*, în SCIV, 17, 1966, 3, p.529.

Odaia Turcului²³ și Gruși²⁴. Vase cu buza evazată și pânțele bombat se întâlnesc la Glina²⁵, Odaia Turcului²⁶ și Braneț²⁷.

Descoperirile arheologice din necropola tumulară de la Vârtope – Ciuperceni se încadrează cronologic în perioada bronzului timpuriu – în etapa Glina final – Verbița – Ostrovul Corbului (Glina IV), Bella Crkva – Priboi²⁸.

Descoperiri arheologice specifice bronzului timpuriu au mai fost făcute la Bălești punctul „Linia a doua” și Logrești, satul Seaca, punctul „Capul Dealului”, unde au fost descoperite fragmente ceramice specifice culturii Glina, faza finală.

La Bălești, în anul 1993, a fost efectuată o secțiune S1 (10 x 2 m) unde au fost descoperite câteva fragmente ceramice specifice culturii Glina faza finală.

În 2009, în urma unei periegeze efectuate pe un platou în apropierea pârâului Seaca denumit de localnici „Capul Dealului” în comuna Logrești, au fost găsite în lucrările de arătură fragmente ceramice cu găuri buton, fragmente de vase mari de provizii, buze cu marginea crestată sau alveolată, toarte de vase, butoni în „șă”, specifice culturii Glina. (Pl.VI,VII). Pe același teren al lui Diaconescu Dumitru au mai fost depistate fragmente ceramice de la pereți și buze de vase cu motivul meandrului, linii incizate paralele, orizontale sub buza vasului, toarte în bandă, pereți și buze de vas cu orificii sub ea, o bucată de zgură din bronz, fragmente ceramice cu brăuri alveolate și crestate sub buze, funduri de vase sub formă de postament sau profilate specifice bronzului târziu, faza a IV a culturii Verbicioara. (Pl.VIII,IX).

Așezarea de epoca bronzului din punctul „Valea Satului”, sat Ceplea, comuna Ploșoru se află situat pe DN 67 (sau E 79) Tg-Jiu – Craiova, la 65 km sud de Tg-Jiu și la 1 km est de râul Jiu, pe o platformă a sa. Așezarea preistorică, pe care o cercetăm încă înainte de anul 2000, se află în apropierea casei Cepleanu – monument istoric din secolul al XIX-lea și la aproximativ 20 m S-V de pârâul Valea Satului.

În colecțiile Muzeului Județean Gorj se găseseau două vase care proveneau de la Ceplea – Ploșoru, care au fost descoperite când s-a făcut fundația căminului cultural din localitate, prin anii 1960.

În perioada anilor 2000 – 2008 au fost trasate mai multe secțiuni și casete în care au fost surprinse complexe arheologice (locuințe, vetre și unde a fost descoperit un bogat material arheologic ceramic specific bronzului mijlociu, cultura Verbicioara (faza III).

Vom releva câteva descoperiri arheologice mai importante din această

23 E. Tudor, op.cit., MCA, Brașov, P. 108-111.

24 A. Ulanici, G. Trohani, op.cit., C.A, I, p.77-100.

25 C.Schuster, *Așezări Glina pe cursul inferior al Argeșului și Valea Călniștei, Mihăilești-Tufa*, Thraco-Dacica, XIII, 1992, 1-2, p. 35-41, fig.36, pl.3/s.t.

26 E. Tudor, op.cit., MCA, Brașov, 1981, p.108-109.

27 A. Ulanici, op.cit., CA, I, p. 45.

28 C. Schuster, G. Crăciunescu, C. Fântâneau, *Zur Bronzezeit in Sud Rumänien drei Kulturen: Glina, Tui und Verbicioara*, B.D, I, 2007, p. 87.

așezare preistorică de epoca bronzului mijlociu. În S3/2004 începând cu caroul C4 și continuându-se în C5-C6 la adâncimea de 0,86 – 0,95 m pe o suprafață de 2,2 x 1,8 m apar bucăți mari de chirpic cu urme de nuiile ce proveneau de la o locuință de suprafață. În partea de sud-est a locuinței, sub chirpic a fost descoperită o vatră cu dimensiunile de 1,05 x 0,98 m care avea pe ea mai multe vase întregi și fragmentare. Sub aceste vase se afla un strat de cenușă cu grosimea cuprinsă între 0,25-0,35 m în care au fost descoperite și fragmente de vase. Pe unele porțiuni de la baza vetrei s-a observat o crustă puternică de arsură pe care au fost descoperite fragmente ceramice arse secundar și jumătatea inferioară a unei forme de tipar din piatră pentru turnat topoare plate. Materialul arheologic cel mai bogat descoperit îl constituie ceramica, evidențiindu-se multe forme ceramice specifice bronzului mijlociu (cultura Verbicioara faza a III-a). Vasele de formă tronconică sunt lucrate din pastă de bună calitate, având în compoziție nisipul fin. (PL.X/2). Buzele vaselor sunt drepte sau ușor evazate. Vasele au o culoare cărămizie pe interior, cu urme de arsură secundară și sunt prevăzute cu apucători sub formă de urechiușe.

Vasele de formă bitronconică au buza ușor evazată cu două torți ce pornesc de sub ea. Pe diametrul maxim al unui vas sunt dispuse cate patru apucători plate și mici. (Pl.XI/1). Unul dintre vase sub buză prezintă un ornament crestă organic. Pasta vasului este de bună calitate având în compoziție nisipul fin iar culoarea vaselor este cărămizie sau cenușie. Un alt vas bitronconic este lucrat din pastă fină cu buza evazată și lobată, cu fundul drept, iar pe diametrul maxim are ca ornament un șir dispus orizontal. Din buza vasului pornesc două tortițe, iar din brâu de pe mijlocul vasului pornesc linii verticale, paralele spre gură. Sub marginea vasului sunt linii concentrice incizate, iar pe pântec în partea superioară este un șir circular de cate trei linii. Deasupra acestui șir sunt patru proeminențe mici diametral opuse. Vasul prezintă în interior urme de arsură secundară.

O altă categorie ceramică o constituie cănițele din pastă fină cu două toarte supraînălțate. Una din acestea are incizii verticale pe pântec, iar pe partea interioară a toartei se află o incizie verticală. Pe exterior la baza toartelor se observă câte o liniuță verticală.

Pe vatra din locuință au mai fost descoperite fragmente din vase tronconice. Astfel, putem aminti un vas lucrat din pastă fină având ca degresant nisipul cu buza dreaptă, iar sub ea mai multe apucători mici sub care era dispus un brâu prevăzut cu apucători organice. Un alt vas fragmentar este lucrat din pastă fină de culoare cărămizie având ca degresant nisipul fin, cu apucători de formă pătrată. (Pl.XI/2). Tot aici a mai fost descoperit un castron fragmentar cu buza în patru colțuri din pastă fină, care are pe pântec o toartă rotundă în secțiune. Ca ornamente sunt folosite brăurile alveolate sau crestate, simple sau duble sub buze. Pe multe fragmente ceramice de vase au fost incizate ornamente sub formă de romburi dispuse grupat sau unul câte unul, triunghiuri hașurate dispuse în șir orizontal,

motive meandrice, cercuri solare, motiv în formă de „S”, linii orizontale drepte, cercuri concentrice ș.a.(Pl.XII/1,2).

Vasele tronconice își găsesc analogii în mai multe situri din Oltenia: Vierșani - Jupânești²⁹, Vlădești (Vâlcea)³⁰, Oprișor³¹(Mehedinți) ș.a. Vasele bitronconice descoperite la Ceplea – Plopșor prezintă asemănări cu cele de la Orevița Mare³² și Malovăț³³. Castroanele cu buza dreaptă își au analogii în descoperirile de la Vierșani – Jupânești și cu cele din nord-vestul Olteniei, iar pentru castroanele cu buza în colțuri se întâlnesc asemănări la Verbicioara și Curmătura Măgura³⁴.

Cupa cu picior scund de la Ceplea-Plopșoru apare și la Vierșani – Jupânești și Orevița Mare.

În așezarea din epoca bronzului mijlociu (Verbicioara III) de la Ceplea-Plopșoru au fost descoperite câteva fusaiole bitronconice fragmentare sau plate, a mai fost găsit un tipar fragmentar din piatră pentru turnat topoare plate, de asemenea, a fost descoperit un topor de piatră fragmentar cu orificiul de înmănușare.

Materialele arheologice descoperite în situl de la Ceplea-Plopșoru se încadrează cronologic în faza a III-a a culturii Verbicioara (după D. Berciu).

Pe teritoriul satului Vierșani, comuna Jupânești, județul Gorj în punctul „Poarta Luncii” au fost efectuate cercetări arheologice sistematice, în perioada 1989-1991 (de Gheorghe Calotoiu) din epoca bronzului târziu specifice culturii Verbicioara, faza IV. În această așezare care se întinde pe o terasă a râului Gilort (la 1 km est de râu și 100 m nord-vest de D.N. 66 Tg-Jiu – Filiași) au fost efectuate mai multe secțiuni și casete, descoperindu-se un bordei și mai multe locuințe de suprafață. (Pl.XIII,XIV).

În prima secțiune S1 (10 x 2 m) orientată est-vest în C1 și C2 a fost descoperit în extremitatea vestică la -0,95 m adâncime un bordei delimitat de un strat de lipitură. În interiorul acestuia a fost găsită o vatră cu diametrul de 0,65 m pe care erau așezate un suport de frigare (căfel de vatră) și un topor de piatră fragmentar. La 12 m nord de prima secțiune a fost efectuată S2 (12 x 2 m) orientată est-vest. În secțiunea S2 la extremitatea nordică în C1 și C2 a fost descoperită o groapă menajeră cu multe fragmente ceramice și oase de animale. Tot în S1, în C6, C7,C8 a fost dezvelită, la - 0,55 m adâncime, o locuință de suprafață slab conservată ce nu a putut fi delimitată.

Vatra locuinței era în interior și avea un strat subțire de pământ ars netezit,

29 Ghe. Calotoiu, *Contribuții la cunoașterea culturii Verbicioara în județul Gorj*, Litua VI, p. 7.

30 D. Berciu, P. Purcărescu, P. Roman, MCA, VII, 1959, p.131-134.

31 G. Crăciunescu, *Cultura Verbicioara în județul Mehedinți*, Drobeta VII, 1996, p.41

32 *Ibidem*, p.59

33 G. Crăciunescu, *Cultura Verbicioara în jumătatea vestică a Olteniei*, Craiova, 2004, p.189

34 M. Nica, *Date noi cu privire la geneza și evoluția culturii Verbicioara*, Drobeta, VII, 1996, p.18-34.

de culoare neagră cu dimensiunile de 0,45 x 0,57 m. În această locuință au fost descoperite fragmente de chirpic, multe fragmente ceramice și un topor de piatră fragmentar. În C10-din S2 au fost descoperite, la – 0,38 m adâncime, urme de lipitură de la o locuință de suprafață, care se află, de asemenea, într-o stare slabă de conservare. Printre fragmentele ceramice a fost descoperită o fusaiolă rotundă.

La extremitatea vestică a secțiunii S2 a fost trasată caseta I cu dimensiunile de 8 x 8 m, cu un martor central de 0,50 m. L 1 m de latura nordică și la – 0,34m adâncime a fost descoperită o altă locuință de suprafață cu urme de chirpic. În aceeași casetă, în centrul ei, la – 0,38 m adâncime, a fost descoperită o locuință de suprafață. Pe un strat subțire cu multă lipitură, pe o suprafață de 3, 65 x 2,95 m, la – 0,42 m adâncime au fost găsite fragmente de la un vas mare de provizii cu brâuri alveolate sub buză și fragmente de la un topor de piatră. În apropierea acestor fragmente ceramice s-a găsit un *krummeser* de piatră și oase de animale. Pe întreaga suprafață a casetei au fost descoperite fragmente ceramice și cărbuni. Fragmentele ceramice sunt de la diferite vase tronconice, bitronconice, căni, ceșcuțe. Paralele cu această casetă au fost trasate nord-sud S3 (8 x 2 m) și S4 (8 x 2 m) la – 0,45 m, unde au fost descoperite câteva locuințe de suprafață cu lipitură și urme de nuiiele slab conservate, dar cu un bogat material arheologic fragmentar având ca ornamente brâul alveolat, crestă și incizii sub formă de triunghiuri, romburi, cercuri concentrice, meandre, spirale specifice culturii Verbicioara IV.

Materialul arheologic descoperit în așezarea de la Vierșani – Jupânești aparține culturii Verbicioara (faza a IV-a) și se compune din piese de ceramică fragmentare, piatră și un topor de tip celt, descoperit întâmplător de un localnic. Deși aflată în stare fragmentară, ceramica ne poate oferi posibilitatea stabilirii mai multor forme de vase:

1. Vasele tronconice sunt lucrate în cea mai mare parte din pastă grosieră, care conține nisip cu granulație mare la care în unele situații s-au adăugat și cioburi pisate. Cele mai multe din exemplare au pereții drepecți, iar pe acestea se află brâuri alveolate sau crestă pe care se ridică apucători. Exemplarele fragmentare, prevăzute cu un brâu sau două brâuri alveolate pe corp sau sub buză, sunt lucrate dintr-o pastă grosieră, iar exemplarele mai simple, prevăzute doar cu apucători, sunt făcute dintr-o pastă de o mai bună calitate.

2. Vasele bitronconice fragmentare se întâlnesc în număr mai mic decât cele tronconice. Ele au linia de contact a celor două părți situată sub mijlocul înălțimii vasului sau deasupra acestuia. Pasta din care sunt lucrate este de bună calitate.

3. Castroanele sunt în stare fragmentară. Acestea se pot împărți după felul buzei în două tipuri:

- a) Castroanele cu buza dreaptă au înclinare spre interior, fiind puternic invazate, un exemplar fragmentar are în partea superioară torți late pentru prindere și un decor incizat superficial. Un alt castron fragmentar are corpul ușor arcuit ce

se termină cu un gât înalt și drept pe care se află o buză evazată. Decorul, care se află pe el, este sub forma unei ghirlande, ce amintește de cultura Gârla Mare.

b) Castroanele cu buza în colțuri sunt mai rare, întâlnindu-se mai des la Ceplea Ploșoru.

4. Ceștile (Pl.XV/1,2,3) se găsesc în număr mai mare, fiind în stare fragmentară. La unele exemplare toarta depășește ușor linia buzei, pe când la multe dintre acestea depășirea torții este evidentă. Există situații când toartele depășesc cu mult linia buzei. Ceștile cu o singură toartă au corpul sferic și ușor turtit, fundul inelar, gâtul scurt și cilindric, iar toarta de cele mai multe ori se ridică de pe buză și se prinde pe umărul vasului. În zona maximei bombări a torții se află fie un buton sau un ornament sub formă de creastă. Acestea în majoritate sunt de culoare neagră și mai rar cărămizie. Pe pântec au ca ornamente triunghiuri, romburi de cele mai multe ori în șir, meandre. În unele situații romburile hașurate apar pe toartă.

5. Cămile fragmentare sunt exemplare mult mai puține cu corpul bitronconic și gâtul scurt.

6. Cupele cu picior scund goale pe interior. Un exemplar fragmentar descoperit la Vierșani – Jupânești are piciorul decorat cu grupe de câte trei linii, realizate din împunsături succesive și romburi hașurate, ca ornamente. (Pl. XVI/1,2).

7. Strecurătorile, mici fragmente de culoare cenușie au fost descoperite în așezarea de la Vierșani – Jupânești.

8. Capacele aveau o formă fie plată sau pătrată. La Vierșani-Jupânești a fost descoperit un capac fragmentar de formă pătrată ce avea delimitări șnuruite pe margini, iar în partea superioară câte un șir de puncte adâncite și dispuse circular. Un alt capac fragmentar de la Vierșani-Jupânești este sub formă de trunchi de con, cu mai multe perforații în partea superioară.

9. Tigăile de pește, sunt cunoscute în culturile Gârla Mare și Vatina. La Vierșani – Jupânești a fost descoperit un exemplar fragmentar cu buza dreaptă, prevăzută cu o mânășă în bandă pe partea laterală. Modelul de vas este preluat din cultura Gârla Mare, dar exemplarului de la Vierșani-Jupânești i s-a fixat o mânășă în loc de apucătoare.

Ca elemente decorative, întâlnite pe vasele fragmentare descoperite în situl de la Vierșani-Jupânești, brăurile nu mai sunt întâlnite decât pe vasele tronconice lucrate din pastă grosieră sau semigrosieră. De regulă, poziția acestor brăuri este sub buza vaselor la unul sau mai mulți centimetri. În această fază (faza a IV a culturii Verbicioara) apar ca elemente decorative: meandrul, motivul solar, spirala, cercuri în diferite combinații sau reapare ghirlanda.(Pl.XVII/2). Meandrul se folosește cu predilecție la Vierșani-Jupânești la decorarea ceștilor și a fragmentelor de castroane.(Pl.XVIII/4,5; Pl.XIX/1,2). Motivul solar (Pl.XX/4) este întâlnit pe cești și pereți de castroane. Cercul (Pl.XVII/3) este decorat pe căni,

vase tronconice fragmentare sau fragmente de castroane. Spirala (Pl.XVII/1) se găsește pe ceramica de factură Gârla Mare. Pe unele fragmente ceramice spirala mai este reprezentată prin litera „S” sau spirala înălțuită, atunci când motivele în formă de „S” sunt dispuse oblic sau orizontal și înălțuiți. (Pl.XIX/3). Aceasta se întâlnește la Vierșani-Jupânești pe castroane sau câni fragmentare. Triunghiuri ștamplate, hașurate sau nehașurate apar la Vierșani-Jupânești pe castroane, cești, cânițe sau câni fragmentare. (Pl.XVIII/2; Pl.XX/3).

Așezarea preistorică de la Roșia de Amaradia se află în nord-vestul județului Gorj, într-o zonă deluroasă. Situl arheologic se găsește pe un platou denumit de localnici „Coasta Burduharului”, fiind cultivat cu cereale. Pe acest platou, în anul 2007, în urma unor lucrări executate pentru construirea unei fântâni, a fost efectuată o casetă cu dimensiunile de 5 x 4 m. La cercetările arheologice a participat și dr. Dumitru Hortopan.

În C2, la adâncimea de -0,94 m a fost descoperit un vas de culoare cenușie cu toarte supraînălțate rupte din vechime, cu fundul profilat și buza dreaptă. În același carou, C2 la -0,98 m adâncime, au fost descoperite fragmente ceramice de la un vas mai mare de provizii din pastă grosieră, cu ornamente, alveolate sub buză, având marginea dreaptă și fundul drept. În C4, la -0,96 m a fost descoperită o toartă ce are incizate ca ornamente un șir de romburi. În apropierea vetrei, care se află în poziție centrală la -0,96 m, au fost descoperite fragmente de vase tronconice cu ornamente sub formă de triunghiuri hașurate. În C6, la -0,88 m, a fost găsit un perete de câniță din pastă fină de culoare cenușie unde apare ca ornament motivul triunghiular, iar sub acesta se află liniițe punctate, iar pe un alt fragment ceramic sub buză apar triunghiuri hașurate cu vârful în jos.

Ceștile fragmentare se păstrează sub formă de toarte și pereți de vase ornamentate cu romburi, triunghiuri hașurate sau meandre.

Situl arheologic de la Roșia de Amaradia se încadrează cronologic în perioada bronzului târziu – cultura Verbicioara faza a IV - a.

Descoperiri arheologice specifice culturii Glina și Verbicioara mai putem menționa la Călugăreni – Padeș³⁵, cercetările arheologice au fost efectuate de Ion Chicideanu și Petre Gherghe. În locuința 1, în urma cercetărilor arheologice din punctul „La mormiți” au fost descoperite mai multe fragmente ceramice lucrate din pastă grosieră de culoare cărămizie cu marginea ușor evazată sau dreaptă. Decorul acestor fragmente ceramice este realizat din șiruri de găuri buton dispuse sub margine sau brăuri, de regulă organice, alveolate și cu împunsături semicirculare în pastă făcute sub margine, specifice culturii Glina. În complexul 3 au fost descoperite mai multe fragmente ceramice ce au putut reconstitui parțial o ceașcă din pastă neagră cu corpul bombat și gâtul scurt prevăzută cu două torți supraînălțate trase din buză. În același nivel arheologic a mai fost descoperită o ceașcă fragmentară și fragmente ceramice ce aparțin unui vas mic globular cu

35 I. Chicideanu, P. Gherghe, *Săpăturile de la Călugăreni (jud. Gorj)*, MCA, 1983, p.103, fig.

marginea scurtă și dreaptă cu două torți laterale. Ceașca cu două torți supraînălțate este caracteristică pentru ceramica culturii Verbicioara, faza târzie a acesteia (faza a IV) când aceasta resimte influențele culturii Gârla Mare.³⁶

În anul 1988, Muzeul Județean Gorj a efectuat un sondaj arheologic în Teleștii de Sus, în punctul „Câmpul lui Băcu” unde au fost descoperite câteva fragmente ceramice specifice culturii Verbicioara faza a V-a. A fost descoperită o toartă triunghiulară în secțiune din pastă bine aleasă de impurități de culoare cenușie. Toarta are în partea superioară un buton circular înconjurat de un șir de puncte încrustate în alb. Pe aceeași toartă sunt incizate trei triunghiuri hașurate în șir vertical din care două au în vârfuri câte un cerc. Tot în punctul „Câmpul lui Băcu” de la Teleștii de Sus a fost descoperită o fusaiolă conică sub forma unui clopot miniatural din pastă compactă, bine aleasă de impurități, de culoare cărămidă perforată pe mijloc.

Fragmente ceramice specifice bronzului târziu sunt și în descoperirile întâmplătoare de la „Crucea lui Ursache” de pe muntele Padeș, din apropierea așezării geto-dacice. Un fragment ceramic din pastă cenușie, care are ca ornament două triunghiuri hașurate puse cu vârfurile unul în continuarea celuilalt. Au mai fost descoperite torți de câni și fragmente de cești rotunde sau în bandă.

La Baia de Fier au fost găsite câteva fragmente ceramice specifice culturii Verbicioara.

În satul Bolboși, comuna Bolboși, județul Gorj au fost descoperite două topoare, din care unul face parte din tipul *Dumbrăvioara*³⁷. Piesa are manșonul de prindere rupt în partea superioară. Din aceeași localitate Bolboși provine un alt topor care face parte din tipul *Izvoarele*³⁸. O parte din manșonul piesei nu mai există, fiind rupt din vechime. Tot din această serie, în localitatea Peștișani, comuna Peștișani, județul Gorj a fost găsit un alt topor, care are gura de înmănășare transversală.

Din satul Andreești³⁹, comuna Vladimir, județul Gorj este amintită o piesă care a fost inclusă în tipul *Izvoarele*⁴⁰. Din satul Rudărie (azi sat dispărut) se cunoaște un topor care a ajuns la Muzeul „Alexandru Aman” din Craiova despre care se spune că avea o formă apropiată de piesele amintite.

Secerile de bronz sunt mai rare. În afara unor piese care aparțin depozitului de la Drăguțești, care se încadrează arealului cultural Verbicioara nu mai întâlnim decât puține exemplare de acest gen în Oltenia.

36 A. Vulpe, *Die Axte und Beille in Rumanien*, I, PBF, IX, 2, 1970.

37 *Ibidem*, 33, pl. 4/60.

38 *Ibidem*, 33, pl. 4/60

39 I. Andrieșescu, *Nouvelles contributions sur l'age du bronze en Roumanie, Le depot de bronzes de Drăjna de Jos et le epee de Bucium*, Dacia, II, 1925, p.345-384.

40 A. Vulpe, 1970,33

În localitatea Drăguțești,⁴¹ județul Gorj au fost descoperite patru seceri și trei culturi care formau un depozit de bronzuri. Cele patru seceri se încadrează în categoria celor cu cârlig. Ele au spinarea lamei ușor arcuită și muchia îngroșată. Pe lamele secerilor, în lungul lor, se află caneluri paralele realizate prin ciocănire. Marginile acestor caneluri, lasă impresia unor nervuri. La unul din exemplare lama este lătită mai mult și are un număr mare de nervuri. Turnarea pieselor s-a realizat la partea superioară a lamelor, într-o zonă apropiată de vârf sau chiar la vârful secerilor, în tipare monovalve. Taișurile au fost ascuțite prin batere și prezintă urme de utilizare. Aceste seceri, la care falsele nervuri au fost obținute prin batere reprezintă o subvariantă cu cârlig. Analogii pentru aceste piese se întâlnesc în depozitul de la Drajna de Jos⁴², jud. Prahova.

Aceste descoperiri arheologice se încadrează cronologic în etapa finală a epocii bronzului.

Celturile sunt cele mai numeroase piese și provin din localități cu descoperiri ale culturii Verbicioara. În comuna Drăguțești, județul Gorj a fost descoperit un depozit de bronzuri din care, pe lângă cele patru seceri au mai fost găsite și trei culturi⁴³. Aceste culturi sunt de tip transilvănean și aparțin variantei cu corpul alungit, zvelt și taișul drept. De pe bordura îngroșată a găurii de înmănușare coboară o tortiță mică deasupra căreia este ușor vizibil unul din cioturile de turnare. Celălalt ciot de turnare se află la partea superioară a bordurii, în zona opusă tortiții. Gaura de înmănușare este ovală în secțiune, iar părțile laterale sunt ornamentate printr-un trapez reliefat ce are limita superioară la nivelul bazei tortiței. Porțiunea dintre manșonul găurii de înmănușare și partea superioară a ornamentului este ușor adâncită circular. Cele trei culturi au fost turnate în două tipare bivalve, singurele deosebiri dintre ele fiind dată de diferența de adâncime a găurii de înmănușare cât și de greutate. După turnare, piesele au fost finisate. Taișurile poartă urme de folosire și reascuțire. Cele trei culturi aparțin variantei răsăritene a celtului de tip transilvănean, a cărei evoluție începe în perioada Bronz Reinecke D. Aceste piese sunt reprezentative pentru o subvariantă a tipului C3, stabilită de M. Rusu.

La Vierșani - Jupânești⁴⁴ în punctul „Poarta Luncii” a fost descoperită o așezare de tip Verbicioara IV. Înainte de începerea săpăturilor sistematice în această așezare de epoca bronzului a fost găsit de un localnic un topor de tip celt care are gaura de înmănușare ovală, o bordură în relief de la care pornește o tortiță. Suprafețele mari sunt plane, iar cele laterale au schițate, în zona superioară câte două triunghiuri. (Pl.XXI). Acest celt își găsește analogii în descoperirile de la Copăcelu și Vulturești (secol XIV a Chr).

41 Al. Oancea, P. Gherghe, *Depozitul de bronzuri de la Drăguțești, jud. Gorj*, SCIVA, 32, 1981, 2, p.265-269.

42 M. Petrescu – Dâmbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, București, 1977, pl. 90/1-8.

43 Al. Oancea, P. Gherghe, 1981.

44 Gh. Calotiu, *Litua*, VI, 1994, fig. 12/10.

Din satul Socu, comuna Bărbătești, județul Gorj provin cinci celturi (din unul se păstrează numai partea superioară). Acestea au ajuns în colecția Istrati – Capșa care au fost preluate de Muzeul Regiunii Porților de Fier din Drobeta Turnu Severin⁴⁵. Trei dintre piese ale acestui depozit pot fi încadrate în tipul C6, stabilit de M. Rusu.

O dovadă directă a prelucrării metalului în cultura Verbicioara este reliefată de existența a trei tipare pentru turnat celturi descoperite la Logrești - Moșteni⁴⁶ jud. Gorj. Acestea au fost găsite de mai mulți ani iar piesele ce pot fi turnate cu respectivele tipare au o formă apropiată cu exemplarele de la Drăguțești. Asemănări pentru aceste descoperiri găsim în Oltenia la Hălânga și Poroina⁴⁷, cât și în Moldova la Ghermănești⁴⁸, unde se află un celt cu ornament trapezoidal și care se datează în Bronz Reinecke D. Atribuirea culturală a tiparelor de la Logrești – Moșteni se bazează pe faptul că au fost descoperite în zone culturale specifice culturii Verbicioara, mai nou situl găsit la Seaca Logrești se află în aceeași zonă unde a fost descoperită zgura, folosită la turnarea topoarelor de bronz.

În Oltenia spadele de bronz au o frecvență mică. În Gorj la Gruui, comuna Mușetești a fost descoperită în albia pârâului Valea Gruuiului o spadă de bronz cu limba la mâner. Spada are o lungime totală de 45 cm, lungimea lamei este de 34 cm iar lățimea lamei de 3 cm. Această spadă aparține variantei Ighiu, a spadelor de tip *Reutlingen* și este datată în intervalul Bronz D – Ha A⁴⁹.

Suprafața așezărilor de epoca bronzului de la Ceplea – Plopșoru, Vierșani - Jupânești,⁵⁰ Roșia de Amaradia, Seaca - Logrești, se întind pe arii mari de câteva hectare. O parte din aceste situri au fost cercetate sistematic, iar altele urmează a fi investigate în viitor, aducându-se astfel prin aceste noi descoperiri contribuții la istoria tracilor care au populat zona Gorjului.

45 D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, Craiova, 1939, fig. 172/1-4.

46 *Ibidem*, fig. 176.

47 *Ibidem*, fig. 172/7,8.

48 Gh. Melinte, *Depozitul de bronzuri de la Ghermănești (jud. Vaslui)* în *Arheologia Moldovei*, VIII, 1975, p. 309-313.

49 V. Marinioiu, Gh. Calotoiu, O. Bratu, *O spadă de bronz de la Gruui, jud. Gorj*, Litua VII, 1997, p. 50-54.

50 Gh. Calotoiu, *Așezări traco-geto-dacice în bazinul mijlociu al Jiului*, Tg-Jiu, 2007, p.32.

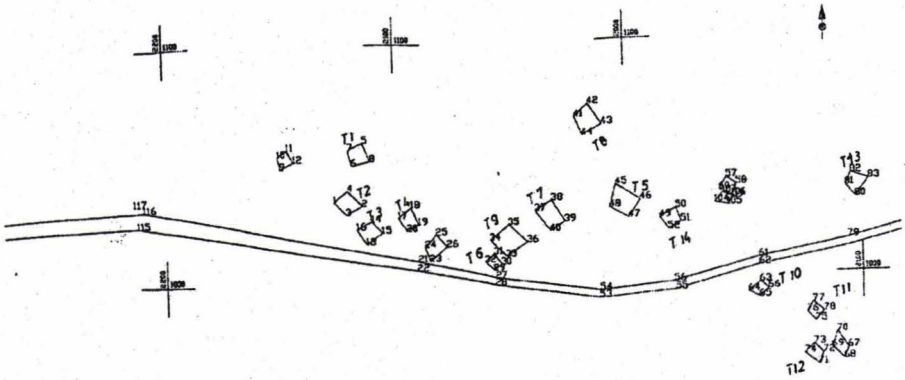
Bibliografie

- Berciu, 1939 D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*,
 Berciu, 1952 D. Berciu, *Şantierul Verbicioara*, SCIV, 1952, p. 141-189
 Berciu, 1961 D. Berciu, *Die Verbicioara Kultur*, Dacia, NS V, 1961, p.123-161
 Berciu, 1966 D. Berciu, *Rezultatele primelor săpături de la Crivăţ (1965) (r. Olteniţa)* în SCIV, 17, 1966, 3, p.529-535, fig.3/1.
 Berciu, 1976 D. Berciu, *Date noi privind sfârşitul culturii Verbicioara*, SCIVA, XXVII, 1976, p.171-180.
 Berciu, Purcărescu, Roman D. Berciu, P. Purcărescu, P. Roman, *Săpături şi cercetări arheologice în raionul Rm-Vâlcea*, MCA, III, 1961, p.131-137
 Calotoiu, 1994 Gh. Calotoiu, *Contribuţii la cunoaşterea culturii Verbicioara în judeţul Gorj*, Litua, VI, p.7-42.
 Calotoiu, 1996 Gh. Calotoiu, *Cercetările arheologice de la Vierşani Jupâneşti*, Drobeta VII, 1996, p.49-54.
 Calotoiu, 2002 Gh. Calotoiu, *Prima epocă a fierului în nordul Olteniei*, Tg-Jiu, 2002.
 Calotoiu, 2007 Gh. Calotoiu, *Cercetările arheologice de la Ceplea-Plopşoru, jud. Gorj*, Drobeta, XVII, 2007, p.36-51.
 Calotoiu, 2007 Gh. Calotoiu, *Aşezări traco-geto-dacice în bazinul mijlociu al Jiului*, Tg-Jiu, 2007.
 Ciugudean, 1996 H. Ciugudean, *Epoca timpurie a Bronzului în centrul şi sud-vestul Transilvaniei*, Bucureşti, 1996, Bibliotheca Thracologica, XIII, p.104fig.64/1,2.
 Chicideanu, Gherghe, 1983 I. Chicideanu, P.Gherghe, *Săpăturile arheologice de la Călugăreni (jud. Gorj)*, MCA, Braşov, 1983.
 Crăciunescu, 2003 G. Crăciunescu, *Descoperiri arheologice în zona localităţii Oreviţa Mare, jud. Mehedinţi*, Drobeta XIII, 2003, p.72-73, pl.III-IV.
 Crăciunescu, 2004 G. Crăciunescu, *Cultura Verbicioara în jumătatea vestică a Olteniei*, Craiova, 2004.
 Crăciunescu, 2005 G. Crăciunescu, *Mărturii ale practicării metalurgiei şi obiecte de metal în cadrul culturii Verbicioara*,

- XV, 2005, p.57-101.
- Oancea, Gherghe, 1981 Al. Oancea, P. Gherghe, *Depozitul de bronzuri de la Drăgulești jud. Gorj*, SCIVA, 32, 1981, 2, p.265-269.
- Morintz, 1978 S. Morintz, *Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii*, București, 1978.
- Nestor, 1933 I.Nestor, *Fouilles de Glina*, Dacia III-IV, 1933, p.226-252,.
- Nica, 1996 M. Nica, *Date noi cu privire la geneza și evoluția culturii Verbicioara*, Drobeta, VII, 1996, p.18-34.
- Petre-Govora, 1995 Gh.I.Petre- Govora, *O preistorie a nord-estului Olteniei*, Rm-Vâlcea, 1995.
- Petrescu-Dâmbovița, 1977 M. Petrescu-Dâmbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, București, 1977.
- Roman, 1985 P. Roman, *Perioada timpurie a epocii bronzului „tracic” în Oltenia*, Thraco-Dacica, VI, 1985, p.116-122.
- Roman, 1966 P. Roman, *Ostrovul Corbului. Istoricul cercetării. Săpăturile arheologice și stratigrafia. Ostrovul Corbului I/1a*, București, 1966.
- Schuster, 1996 C. Schuster, *Considerații privind așezările culturii Glina*, Drobeta, VII, p.12-17.
- Schuster, 1997 C. Schuster, *Perioada timpurie a epocii bronzului în bazinele Argeșului și Ialomiței Superioare*, Bibliotheca Thracologica, XX, București, 1997.
- Schuster, Crăciunescu, C. Schuster, G. Crăciunescu, C. Fântâneau, *Zur Bronzezeit in Sud Rumanien: Glina, Tei und Verbicioara*, BD I, 2007.
- Fântâneau, 2007 E. Tudor, *Săpăturile arheologice de la Odaia Turcului (jud. Dâmbovița)*, MCA, Brașov, 1983, p.108-111.
- Tudor, 1983, A. Ulanici, *Săpăturile arheologice de la Brăneț (jud. Olt)*, CA, 1975.
- Ulanici, 1975 A. Vulpe, *Die Axte und Beile in Rumanien*, I, PBF, IX, 2, 1970.
- Vulpe, 1970 A. Vulpe, *Începuturile metalurgiei aramei în spațiul carpato-danubian*, SCIV, 24, 1973, 2, p.217-237.
- Vulpe ,1970 A. Vulpe, E Tudor, *Cu privire la topoarele de metal cu gaură de înmănușare transversală*, SCIV, 21, 1970, 3, p.417-427.
- Vulpe, Tudor, 1970

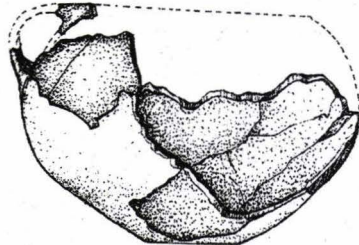
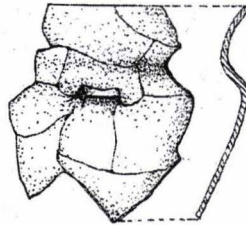
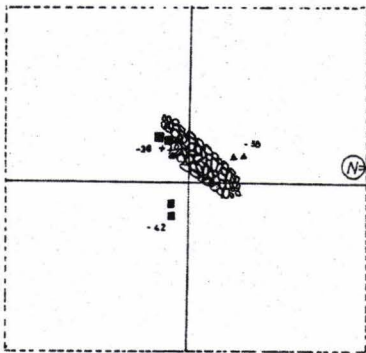
PLANȘE

sc. 1:1000

VÂRTOPU "CIUPERCENI"

TUMULUL 5
PLAN ȘI PROFIL

LEGENDĂ

■ - VASE

✱ - OASE

▲ - CĂRBUNE

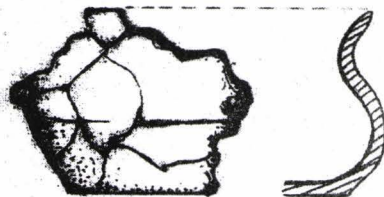
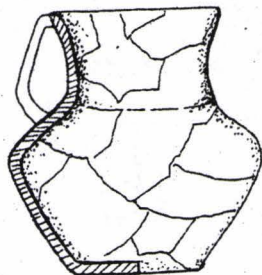
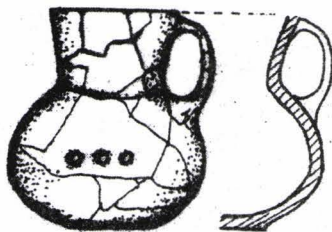
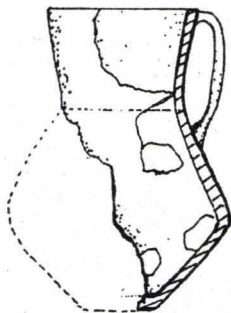
□ - MOLOAN DE RÂU

▨ - STRAT VEGETAL

▩ - STRAT CU PĂMÂNT GALBEN

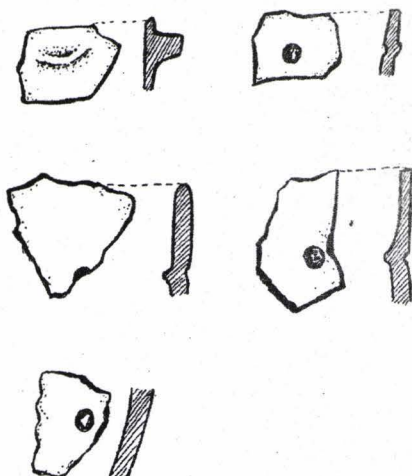
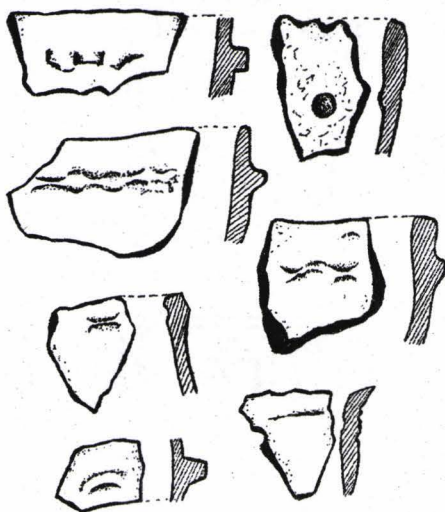
▧ - STRAT STERIL

VASE FRAGMENTARE DESCOPERTE LA CIUPERCENI (VÂRTOAPELE-VÂRTOPU)

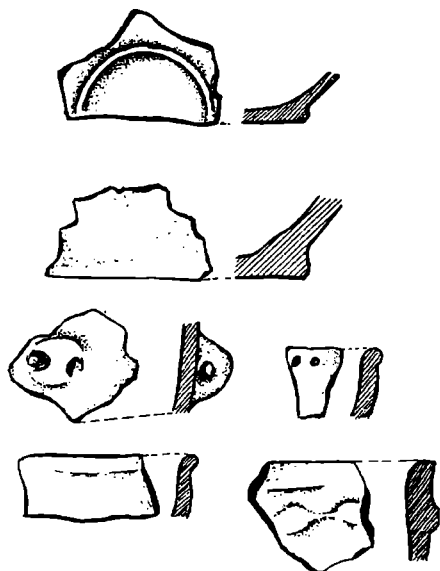
VASE DESCOPERITE LA VÂRTOAPELE VÂRTOPU CRUPCENI -
SC. 1/2

SC. 1/2
VÂRTOP CRUPCENI „VÂRTOAPELE”

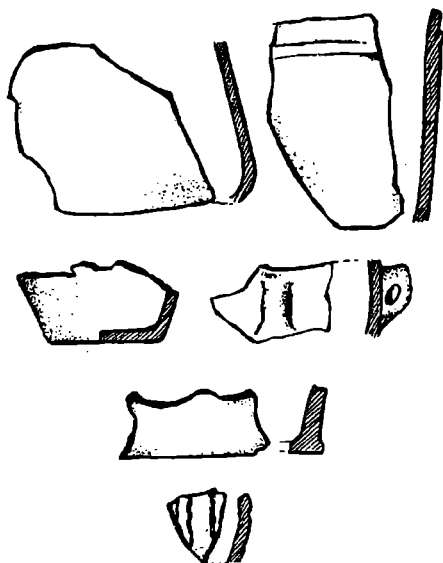

FRAGMENTE CERAMICE DESCOPERITE LA SEACA LOGREȘII
SC. 1/1

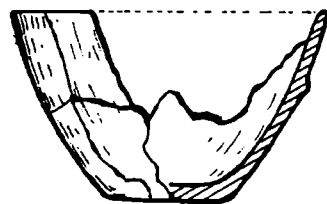
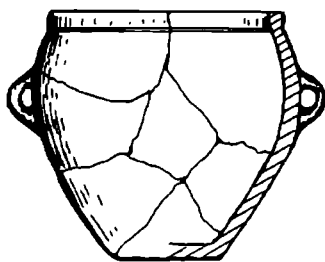
FRAGMENTE CERAMICE DESCOPERITE LA SEACA LOGREȘII

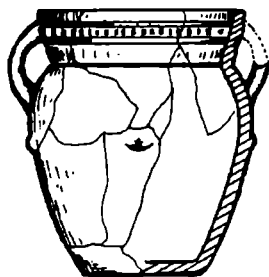
FRAGMENTE CERAMICE DESCOPERITE LA „SEACA LOGRESTI”
SC. 1/1

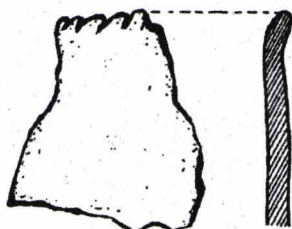
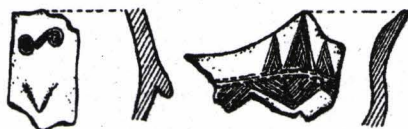
FRAGMENTE CERAMICE DESCOPERITE LA
„SEACA LOGRESTI” SC. 1/1.

CERAMICĂ, CEPLEA-PLOPSORU^a
SC. 1/2

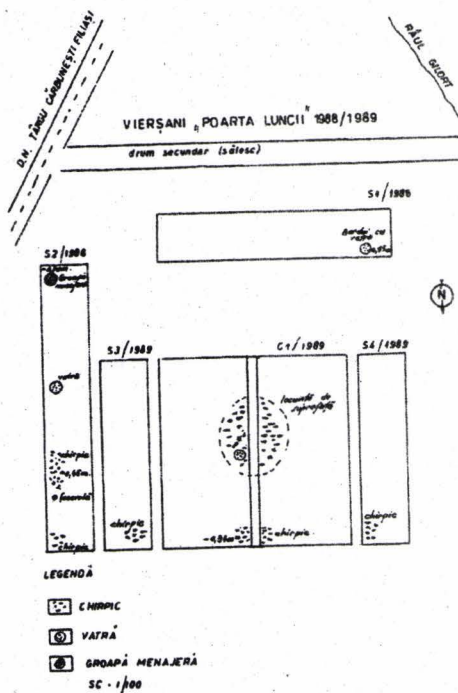

CERAMICĂ, CEPLEA-PLOPSORU^a
SC. 1/2

FRAGMENTE CERAMICE „CEPLEA PLOPSORU”

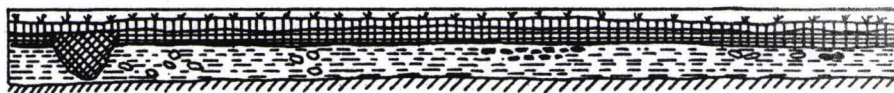
sc. 1/1

VIERȘANI „POARTA LUNCII”

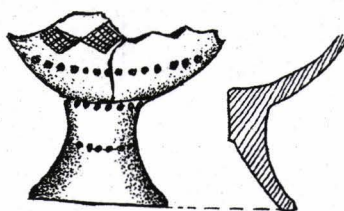
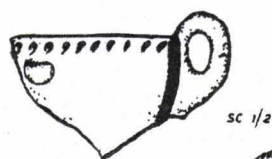
S2/1989

PROFILUL PERETELUI DE EST

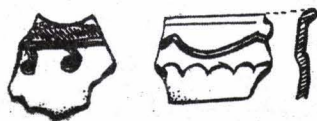

- SOL VEGETAL
- SOL DE CULOARE CASTANIE
- SOL DE CULOARE BRUN NEGRICIOASĂ
- SOL VIRGIN
- SOL NEGRU
- FRAGMENTE CERAMICE
- CHIRPIC
- OASE DE ANIMALE

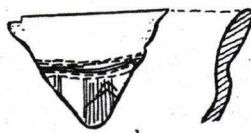
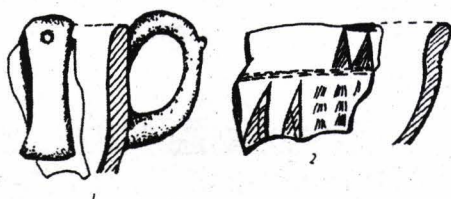
sc. 1/50

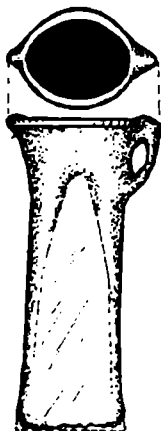
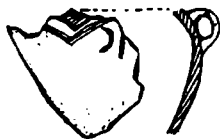
FRAGMENTE CERAMICE, VIERȘANI-JUPĂNEȘTI

FRAGMENTE CERAMICE DESCOPERITE LA VIERȘANI-JUPĂNEȘTI
SC. 1/1

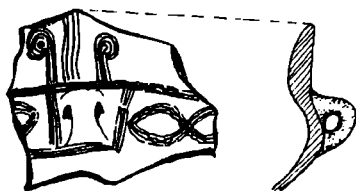
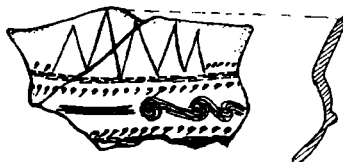
CERAMICĂ, VIERȘANI, JUPĂNEȘTI

CERAMICĂ, VIERȘANI, JUPĂNEȘTI

CERAMICĂ VIERȘANI, JUPĂNEȘTI

FRAGMENTE CERAMICE DE SCOPERITE LA VIERȘANI, JUPĂNEȘTI
SC 1/1